

Małgorzata Grzywińska-Rąpca

Analiza wydatków gospodarstw domowych na rekreację i kulturę w roku 2010

Ekonomiczne Problemy Usług nr 96, 205-217

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAŁGORZATA GRZYWIŃSKA-RAPCA

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

ANALIZA WYDATKÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH NA REKREACJĘ I KULTURĘ W ROKU 2010

Wprowadzenie

W wielu klasyfikacjach czynników warunkujących konsumpcję wyróżnia się różną liczbę i różne rodzaje kryteriów będących podstawą ich wyodrębnienia. Niezależnie od klasyfikacji czynników, od których uzależniona jest konsumpcja, zachowania konsumentów rozumiane są jako ogół działań, czynności i sposobów postępowania mających na celu zdobycie środków pozwalających na zaspokojenie różnego rodzaju potrzeb. Cechą wspólną wszystkich klasyfikacji jest grupa czynników ekonomicznych. Czynniki te (w hierarchii wymienia się najczęściej dochód, ceny, podaż towarów i usług) mają największy wpływ na poziom i strukturę wydatków. Wysokość i struktura dochodów w gospodarstwie domowym jest więc podstawowym czynnikiem ekonomicznym kształtującym wielkość i strukturę spożycia¹. Wysokość dochodów oraz ich struktura rodzajowa stanowią informację istotną dla analizy poziomu i proporcji wydatków ludności².

¹ B. Sojkin, *Determinanty konsumpcji żywności, analiza hierarchiczna*, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej, Poznań 1994.

² *Zachowania konsumentów na rynku turystycznym*, red. B. Dobiegała-Korona, Almamer, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2010.

1. Materiał i metoda badawcza

W artykule skoncentrowano się na analizie dochodowych uwarunkowań zachowań konsumentów. Do realizacji założonego celu wykorzystano informacje pochodzące ze źródeł wtórnych, opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny, dotyczących dochodów i wydatków (wydatków ogółem oraz wydatków na rekreację i kulturę) gospodarstw domowych. Zastosowaną metodą badawczą należy określić jako analizę opisową z elementami analizy ilościowej. W szczególności analizowano poziom i strukturę wydatków gospodarstw domowych na turystykę i rekreację w różnych typach gospodarstw.

Do analizy wykorzystano dane pochodzące z badania budżetów gospodarstw domowych przeprowadzonego w roku 2010³. Badanie to jest źródłem szczegółowych danych uwzględnionych w analizie poziomu życia i zróżnicowania sytuacji konsumentów. W każdym miesiącu 2010 roku badaniem obejmowano 3132 mieszkań⁴. Liczbę objętych badaniem osób według głównego źródła utrzymania przedstawiono w tabeli 1.

Najliczniejszą grupę stanowiły osoby reprezentujące gospodarstwa domowe czteroosobowe, których głównym źródłem dochodów była praca na stanowiskach pracowniczych. Do drugiej pod względem liczebności grupy gospodarstw domowych objętych badaniem w 2010 roku zaliczały się osoby pochodzące z dwuosobowych gospodarstw domowych, utrzymujące się ze świadczeń pochodzących z ubezpieczeń społecznych. Do najmniej licznych grup objętych badaniem należały gospodarstwa domowe pracowników użytkujących gospodarstwa rolne oraz pracujących na własny rachunek.

2. Poziom i struktura wydatków w gospodarstwach domowych

Zachowania członków gospodarstw domowych na rynku obejmują decyzje dotyczące zakupu określonych dóbr i usług. Są one determinowane przede wszystkim poziomem dochodów. Dochody gospodarstw domowych przeznaczone na zakup dóbr i usług konsumpcyjnych pochodzą głównie z trzech źródeł. Dochody bieżące pozwalają na zaspokojenie podstawowych potrzeb członków

³ Dane za rok 2011 zostaną opublikowane w IV kwartale 2012 r.

⁴ www.stat.gov.pl.

gospodarstw, dzięki oszczędnościom zaspokajane są potrzeby wyższego rzędu, natomiast dobra, takie jak samochody, działki, mieszkania, większość konsumentów nabywa dzięki kredytom⁵. Poza czynnikami dochodowymi na zmiany zachowań konsumpcyjnych wpływa również wykształcenie, które jest powiązane z wyższą aktywnością zawodową oraz przynależnością do określonej grupy społeczno-ekonomicznej.

Tabela 1

Liczba osób według głównego źródła utrzymania, w których przeprowadzono badanie w roku 2010

Badane budżety		1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	6 i więcej osobowe
na stanowiskach	razem	6700	22 174	23 514	26 948	15 015	13 616
	robotniczych	435	2570	4153	4662	2564	2055
	nierobotniczych	970	3748	4711	4198	1402	780
2. pracowników użytkujących gospodarstwo rolne		64	570	995	1247	1058	1296
4. pracujących na własny rachunek		164	858	1114	1237	433	307
pobierających świadczenia z ubezpieczeń społecznych	razem	4469	11 515	4304	2303	1723	1722
	emerytów	3336	9507	2849	1409	1061	1196
	rencistów	1133	2008	1455	894	662	526

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/GUS.

Biorąc pod uwagę poziom wydatków w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych bez względu na wielkość gospodarstwa domowego, można zauważyć, że najwyższe kwoty na towary i usługi (w tym na rekreację i kulturę)

⁵ T. Słaby, *Konsumpcja. Eseje statystyczne*, Difin, Warszawa 2006.

przeznaczają te gospodarstwa domowe, w których głównym źródłem utrzymania jest praca na własny rachunek, oraz rodziny pracowników, w przypadku których głowa rodziny zatrudniona jest na stanowisku nierobotniczym (tab. 2).

Tabela 2

Wydatki gospodarstw domowych na towary i usługi konsumpcyjne w 2010 roku (zł)

Gospodarstwa domowe według wielkości	Gospodarstwa domowe				
	pracowników na stanowiskach		rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów
	robotniczych	nierobotniczych			
1-osobowe	1544,4	2576,14	*	*	1349,38
2-osobowe	1141,73	1868,1	1206,8	1970,2	1144,79
3-osobowe	885,72	1334,84	949,32	1451,5	903,38
4-osobowe	716,8	1083,85	793,88	1045,52	710,2
5-osobowe	618,13	831,32	737,61	810,63	634,03
6 i więcej osób	507,32	754	619,36	675,34	513,71

Źródło: jak pod tab. 1.

Poziom wydatków ogółem w gospodarstwach domowych pracujących na własny rachunek w zależności od wielkości tegoż gospodarstwa kształtował się w roku 2010 od 675,34 złotych w gospodarstwach sześć- i więcej osobowych (najczęściej były to rodziny składające się z dwojga dorosłych i czworga dzieci) do 1970,20 złotych w gospodarstwach dwuosobowych. Można zaobserwować, że liczebność gospodarstwa domowego wyznacza jego ogólne wydatki. Wydatki na usługi i towary konsumpcyjne w miarę wzrostu liczby osób w przeliczeniu na jedną osobę maleją (tab. 3).

Tabela 3

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne w gospodarstwach domowych w 2010 roku (zł)

Gospodarstwa domowe według wielkości	Gospodarstwa domowe				
	pracowników na stanowiskach		rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów
	robotniczych	nierobotniczych			
1-osobowe	1445,13	2401,16	*	*	1249,78
2-osobowe	1073,52	1735,11	1103,5	1836,22	1066,15
3-osobowe	848,33	1277,55	883,26	1385,21	860,78
4-osobowe	697,67	1050,41	759,09	1015,79	690,98
5-osobowe	607	808,93	713,22	789,96	611,91
6 i więcej osób	498,66	735,05	596,7	663,35	502,39

Źródło: jak pod tab. 1.

Najwyższy poziom wydatków na towary i usługi konsumpcyjne (na jedną osobę w rodzinie) w 2010 roku zanotowano w gospodarstwach jednoosobowych, w przypadku których głowa rodziny zatrudniona jest na stanowisku nierobotniczym. Konsumenci reprezentujący grupę emerytów i rencistów oraz pracowników na stanowiskach robotniczych ponosili wydatki na zbliżonym poziomie bez względu na wielkość gospodarstwa domowego.

Poziom realizowanej konsumpcji towarów związanych z rekreacją i kulturą przez poszczególne gospodarstwa domowe przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4

Wydatki poniesione na rekreację i kulturę w odniesieniu do wydatków ogółem na towary i usługi konsumpcyjne w gospodarstwach domowych w 2010 roku (zł)

Gospodarstwa domowe według wielkości	Gospodarstwa domowe				
	pracowników na stanowiskach		rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów
	robotniczych	nierobotniczych			
1-osobowe	6,85%	11,43%	*	*	6,29%
2-osobowe	6,46%	10,94%	4,01%	10,99%	6,22%
3-osobowe	7,12%	10,58%	4,44%	10,79%	6,33%
4-osobowe	7,63%	11,45%	5,89%	11,95%	6,19%
5-osobowe	7,19%	9,80%	5,61%	9,60%	5,96%
6 i więcej osób	6,04%	8,78%	5,72%	7,58%	5,14%

Źródło: jak pod tab. 1.

Największy udział wydatków na rekreację i kulturę odnotowano w gospodarstwach domowych czteroosobowych, gdzie głównym źródłem utrzymania jest praca na własny rachunek. Najniższym udziałem wydatków na produkty i usługi związane z rekreacją i kulturą charakteryzowały się rodziny sześciu i więcej osobowe emerytów i rencistów (5,14% wydatków ogółem). Przeciętne miesięczne wydatki na rekreację i kulturę na jedną osobę w gospodarstwach domowych według liczby osób w 2010 roku przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5

Przeciętne miesięczne wydatki na rekreację i kulturę na jedną osobę
w gospodarstwach domowych według liczby osób w 2010 roku
(zł)

Gospodarstwa domowe według wielkości	Gospodarstwa domowe				
	pracowników na stanowiskach		rolników	pracujących na własny rachunek	emerytów i rencistów
	robotniczych	nierobotniczych			
1-osobowe	99,02	274,47	*	*	78,55
2-osobowe	69,3	189,83	44,24	201,85	66,36
3-osobowe	60,36	135,21	39,18	149,52	54,52
4-osobowe	53,24	120,32	44,73	121,34	42,75
5-osobowe	43,66	79,29	40,01	75,81	36,47
6 i więcej osób	30,13	64,52	34,11	50,27	25,83

Źródło: jak pod tab. 1.

Wydatki na rekreację i kulturę w strukturze potrzeb stoją na wyższym poziomie niż realizacja potrzeb podstawowych. Badania Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że w 2010 roku gospodarstwa domowe dwuosobowe przeznaczały na rekreację i kulturę maksymalnie 201,85 zł (tab. 6).

Tabela 6

Wydatki na rekreację i kulturę gospodarstw domowych dwuosobowych w roku 2010

Rodzaj wydatków		Pracowników na stanowi- skach robotni- czych	Stanowiskach nierobotniczych	Pracujących na własny rachun- ek	Emerytów i rencistów
rekreacja i kultura		69,3	189,83	201,85	66,36
sprzęt audio- wizualny, fotograficzny, informatyczny	A	9,43	28,56	29,75	7,58
	B	13,61%	15,05%	14,74%	11,42%
pozostały sprzęt związa- ny z rekreacją	A	11,98	31,03	51,29	11,07
	B	17,29%	16,35%	25,41%	16,68%
gazety, czaso- pisma, książki	A	5,68	18,2	18,4	9,71
	B	8,20%	9,59%	9,12%	14,63%
turystyka zorganizowana	A	8,15	49,09	41,37	8,49
	B	11,76%	25,86%	20,50%	12,79%

Źródło: jak pod tab. 1.

Badanie budżetów gospodarstw domowych przeprowadzone przez Główny Urząd Statystyczny w 2010 roku wskazują, że 25,86% wydatków na turystykę zorganizowaną poniosły gospodarstwa domowe utrzymujące się z pracy na stanowiskach nierobotniczych. Znacznie niższe kwoty na tę grupę wydatków poniosły rodziny, których głównym źródłem utrzymania była praca na stanowiskach robotniczych. Pracujący na własny rachunek z kwoty 201,85 złotych na osobę 25,41% przeznaczili na pozostały sprzęt związany z rekreacją.

W gospodarstwach domowych trzyosobowych (tab. 7) na turystykę zorganizowaną osoby reprezentujące w badaniu konsumentów utrzymujących się z pracy na własny rachunek przeznaczyły w 2010 roku prawie 30% kwoty przeznaczonej na rekreację i kulturę.

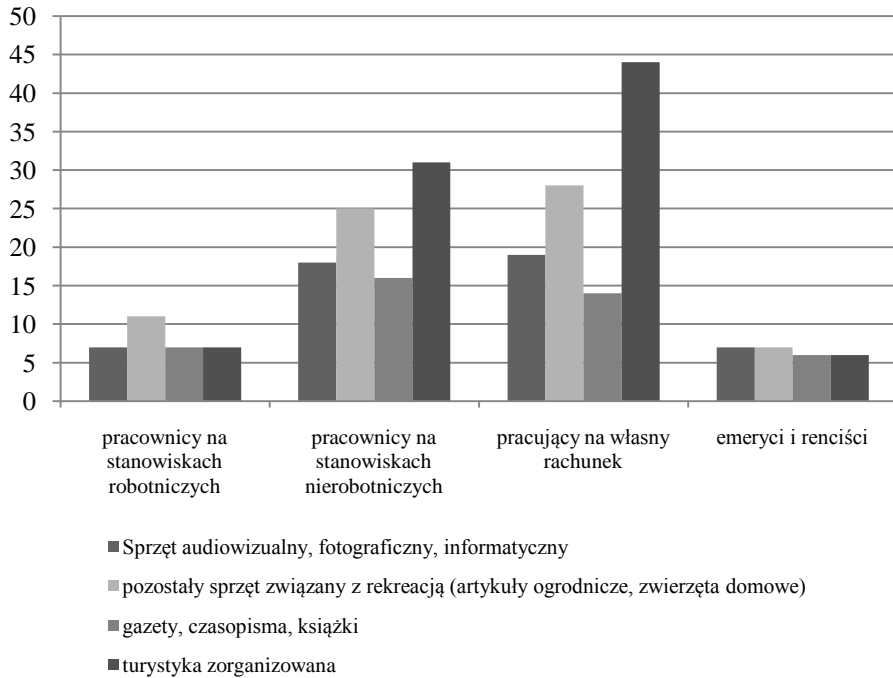
Tabela 7

Wydatki na rekreację i kulturę gospodarstw domowych trzyosobowych w roku 2010

Rodzaj wydatków		Pracowników na stanowiskach robotniczych	Pracowników na stanowiskach nierobotniczych	Pracujących na własny rachunek	Emerytów i rencistów
rekreacja i kultura		60,36	135,21	149,52	54,52
sprzęt audiowizualny, fotograficzny, informatyczny	A	7,38	18,1	18,44	7,51
	B	12,23%	13,39%	12,33%	13,77%
pozostały sprzęt związany z rekreacją (artykuły ogrodnicze, zwierzęta domowe)	A	11,19	25,02	27,75	8,33
	B	18,54%	18,50%	18,56%	15,28%
gazety, czasopisma, książki	A	7,18	15,69	13,82	6,51
	B	11,90%	11,60%	9,24%	11,94%
turystyka zorganizowana	A	6,76	30,88	44,16	5,9
	B	11,20%	22,84%	29,53%	10,82%

Źródło: jak pod tab. 1.

Druga grupa produktów, w ramach której konsumenci przeznaczili znaczącą część wydatków na rekreację i kulturę (ponad 18%), to wydatki na pozostały sprzęt związany z rekreacją. Wydatki poniesione na zakup sprzętu audiowizualnego, fotograficznego i informatycznego stanowiły we wszystkich grupach niespełna kilkanaście procent. Najwięcej na tę grupę produktów przeznaczały osoby z gospodarstw domowych, w przypadku których głównym źródłem utrzymania jest praca na stanowiskach nierobotniczych, oraz utrzymujących się z emerytury bądź renty (odpowiednio 13,39 i 13,77% – rys. 1).

Rys. 1. Wydatki na rekreację i kulturę czteroosobowych gospodarstw domowych w roku 2010

Źródło: jak pod tab. 1.

Wydatki na rekreację i kulturę czteroosobowych gospodarstw domowych w roku 2010 przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8

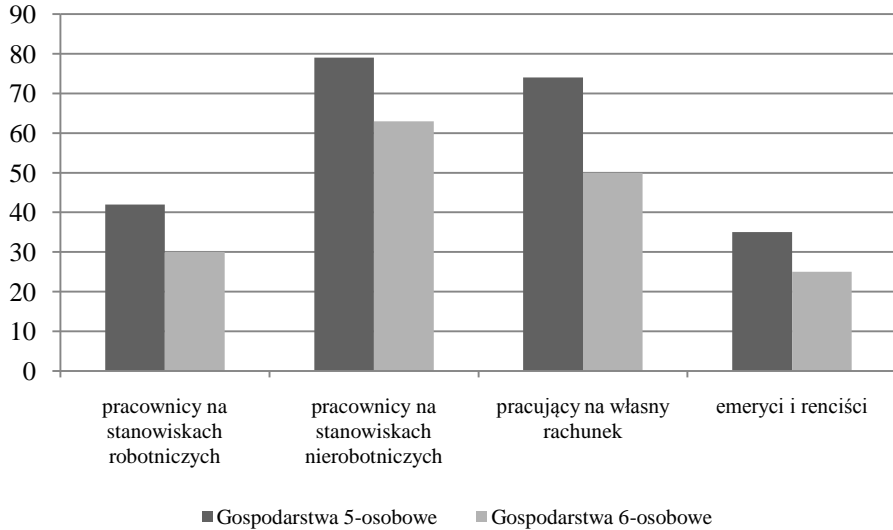
Wydatki na rekreację i kulturę czteroosobowych gospodarstw domowych w roku 2010

Rodzaj wydatków		Pracowników na stanowiskach robotniczych	Pracowników na stanowiskach nie-robotniczych	Pracujących na własny rachunek	Emerytów i rencistów
rekreacja i kultura		53,24	120,32	121,34	42,75
sprzęt audiowizualny, fotograficzny, informacyjny	A	6	14,01	12,39	5,09
	B	11,27%	11,64%	10,21%	11,91%
pozostały sprzęt związany z rekreacją (artykuły ogrodnicze, zwierzęta domowe)	A	8,74	20,7	21,66	6,57
	B	16,42%	17,20%	17,85%	15,37%
gazety, czasopi-sma, książki	A	9,16	15,79	13,78	7,24
	B	17,21%	13,12%	11,36%	16,94%
turystyka zorganizowana	A	6,9	31,95	36,95	2,7
	B	12,96%	26,55%	30,45%	6,32%

Źródło: jak pod tab. 1.

Spośród czteroosobowych gospodarstw domowych najniższe kwoty na rekreację i kulturę w 2010 roku przeznaczyły osoby funkcjonujące w rodzinach pracowników na stanowiskach robotniczych (53,24 zł na osobę).

Wydatki na rekreację i kulturę w gospodarstwach domowych pięcio- i sześćoosobowych miały podobny rozkład (rys. 2).

Rys. 2. Wydatki na rekreację i kulturę gospodarstw domowych pięcio- i sześciuosobowych w roku 2010

Źródło: jak pod tab. 1.

Najwyższe kwoty na rekreację i kulturę przeznaczają gospodarstwa domowe utrzymujące się z dochodów pochodzących z pracy na stanowiskach nierobotniczych oraz pracy na własny rachunek. W gospodarstwach pięcioosobowych była to kwota 79,29 złotych na osobę w rodzinie, w przypadku gdy głównym źródłem utrzymania była praca na stanowiskach nierobotniczych, i 75,81 złotych na osobę w sytuacji, gdy źródłem utrzymania była praca na własny rachunek. W największym stopniu realizowane zakupy związane były z zakupem sprzętu do rekreacji (23,16% gospodarstwa pięcioosobowe; stanowiska nierobotnicze). Na turystykę zorganizowaną najmniej przeznaczają gospodarstwa domowe pracowników na stanowiskach robotniczych – 9,37% ogólnej kwoty na rekreację i kulturę.

W sześciuosobowych gospodarstwach domowych najwyższy odsetek z ogólnych wydatków na rekreację i kulturę stanowiły koszty związane z wydatkami na zakup sprzętu audiowizualnego, fotograficznego i informatycznego (gospodarstwa domowe pracowników pracujących na własny rachunek). Eme-

ryci i renciści najwięcej dochodu przeznaczali na pozostały sprzęt związany z rekreacją (artykuły ogrodnicze, zwierzęta domowe) oraz gazety, czasopisma i książki.

ANALYSIS OF HOUSEHOLD SPENDING ON RECREATION AND CULTURE IN 2010

Summary

The aim is to meet the household needs of its members. This is accomplished by achieving revenue and management (meeting the needs of household members, investments, savings). The essence of household activities is therefore based on the measures being or becoming a personal property of individuals or groups living in households. Some research work includes the compilation of the expenditure on different groups of products and different types of income households. The work includes the structure of expenditure on recreation and culture, and their share in total expenditures, as well as the analysis of percentage of household expenditure in the period.

Translated by Małgorzata Grzywińska-Rapca